

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК



**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №82
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«28-31» тамызға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «27» тамыз күні 21 сағаттан «31» тамыз күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 27.08.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сағандыкова З.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «28» тамызға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыс желі 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 14-19 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1 аяз - 4 градус жылы, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыс желі 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 17-22 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыс желі 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 18-23 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 9-14 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (5,0-10,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 23-28 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (5,0-10,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 23-28 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 3-8 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 17-22 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 3-8 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 25-30 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел оңтүстік-шығыстан оңтүстік-батысқа ауыспалы, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 32-37 жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 2, күндіз 18-23, кей жерлерде 10-15 жылы.
Тарбағатай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 23-28 жылы.
Қазақстандық Алтай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 15, күндіз 21-26, кей жерлерде 18 градус жылы.

2022 жылғы «29-31» тамызға арналған ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 29-31 тамызда күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм) жауады, найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. 29-31 тамызда ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 2-7 градус жылы, күндіз 29 тамызда 26-31, кей жерлерде 16-21 жылы, 30-31 тамызда күндіз 28-33, кей жерлерде 25 градус жылы болады.

Жетісу: 29-31 тамызда күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм) жауады, найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. 29-31 тамызда ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 2-7 градус жылы, күндіз 29 тамызда 26-31, кей жерлерде 16-21 жылы, 30-31 тамызда күндіз 28-33, кей жерлерде 25 градус жылы болады.

Жамбыл: 29-31 тамызда күндіз кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, кей жерлерде 15-20 м/с. 29-31 тамызда ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 9, күндіз 28-33, кей жерлерде 25 градус жылы болады.

Түркістан: 29-31 тамызда жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13, кей жерлерде 15-20 м/с. 29-31 тамызда ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 10 градус жылы, күндіз 31-36, кей жерлерде 25 градус жылы болады.

Маңғыстау: 29-31 тамызда жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. 29-31 тамызда ауа температурасы түнде 20-25, кей жерлерде 15 градус жылы, күндіз 32-37 градус жылы болады.

Абай: түнде 29 тамызда кей жерлерде жаңбыр (1,0-14,0 мм) жауады. 30-31 тамызда жауын-шашынсыз. 29-31 тамызда түнде және таңертен кей жерлерде тұман күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, түнде 29 тамызда кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 29-30 тамызда 2-7, кей жерлерде 12 градус жылы, кей жерлерде топырақ бетінде үсік 2 градус, күндіз 20-25, кей жерлерде 17 градус жылы, 30-31 тамызда 23-28, кей жерлерде 18 градус жылы болады.

ШҚО: түнде 29 тамызда кей жерлерде жаңбыр (1,0-14,0 мм) жауады. 30-31 тамызда жауын-шашынсыз. 29-31 тамызда түнде және таңертен кей жерлерде тұман күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, түнде 29 тамызда кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 29-30 тамызда 2-7, кей жерлерде 12 градус жылы, кей жерлерде топырақ бетінде үсік 2 градус, күндіз 20-25, кей жерлерде 17 градус жылы, 30-31 тамызда 23-28, кей жерлерде 18 градус жылы болады.

2022 жылғы 27 тамыздағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде жауын-шашын әсерінен су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Таулардағы температуралық фон 5°C-дан 13°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 1 см-ге көтерілді. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 3356 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Тарихи анықтама

1972 жылдың 27 тамызында Қазақ ғылыми-зерттеу гидрометеорологиялық институты (ҚазҒЗМИ) әлемде алғаш рет Шамалған өзенінің жоғарғы ағысында табиғи масштабта селдерді жасанды жолмен шығару бойынша эксперимент жүргізді. Экспериментті жүргізу қажеттілігі сел келтіретін зиянды азайту жөніндегі іс-шаралардың тиімділігіне әсер ететін



қауіпті табиғи құбылыстың қалыптасу тетіктері туралы бірыңғай пікірдің болмауынан туындады. Балшық тасты селдер су ағынының борпылдақ жыныстармен әрекеттесуі кезінде пайда болмайды, бірақ сырғымалардың сұйылтылуы нәтижесінде пайда болады деп есептелді.

Экспериментке дайындық кезінде "Қазгеофизприбор" зауытының конструкторлық бюросында сел сипаттамаларын өлшеуге арналған түйіспесіз аспаптар, сел ошағына түсетін су ағынының шығынын реттеуге мүмкіндік беретін су өткізу құрылыстары ойлап табылып, дайындалды. ҚазҒЗМИ күшімен 3000 м биіктікте өзеннің жоғарғы ағысында су қоймасы құрылды.

Эксперименттер барысында шығыны 28 м³/с су ағыны шығыны 430 м³/с және сел массасының тығыздығы шамамен 2400 кг/м болатын балшық тас ағынына айналды. Жоғарғы суретте сел ошағына қарай жылжыған су ағыны көрсетілген Төменгі суретте-сел ошағынан шығар тұсындағы селдің алдыңғы бөлігі. Эксперименттердің нәтижелері сел туралы әлемдік ғылымға үлкен үлес қосты. Фильмді және осы эксперименттер туралы қысқаша сипаттаманы сілтемеге басу арқылы көруге және оқуға болады

<https://www.kazhydromet.kz/ru/selevedenie-str/chemolganskie-eksperimenty>

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "27" тамызға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 26.08	Мин. 27.08	08 сағ. 27.08	Күн. 26.08	Түн. 27.08	Орт. 26.08	08 сағ. 27.08	Орт. 26.08	Макс. 26.08	08 сағ. 27.08		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М*	3017											*	
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ*	3017											*	
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			8.0			610	609	1.11	1.11	0.97	-1	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	11.5	5.0		3.0								*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			10.0			271	270	2.66	2.45	2.20	0	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			12.0		0.3	107	106				0	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			13.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			12.0			190	188	1.75	1.75	1.51	-2	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			12.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			5.1			319	318	4.55	4.55	4.18	-1	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			15.0			284	284				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			7.0		1.0	70	70				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			12.0			280	277	2.07	2.12	1.83	-2	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			12.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			12.0			285	284	5.43	5.33	5.33	-1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			12.0			102	101				0	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			13.0		1.0	215	214				-1	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			12.0		0.6	307	305				-3	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	11.2	-0.2	8.0			864	864				+1	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«28-31» тамызға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Солтүстік беткейлердегі маусымдық қар сызығы 3700 м биіктікте орналасқан. Ауа температурасының салыстырмалы түрде төмен болуына байланысты мұздықтардың еруі баяулады. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. 28 тамызда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 29-31 тамызда күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-14 мм) жауады, найзағай күтіледі. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасының салыстырмалы түрде төмен болуына байланысты қар мен мұздықтардың еруі баяулады. 28 тамызда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 29-31 тамызда күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-14 мм) жауады, найзағай күтіледі. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Қар мен мұздықтардың еруі жалғасуда. 28 тамызда күндіз кей жерлерде жаңбыр (5-10 мм), найзағай болады. 29-31 тамызда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм) жауады, найзағай күтіледі. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	28-31 тамызда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	28-31 тамызда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	28 тамызда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. 29 тамызда түнде кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерін

		қалыптастыруға ықпал етпейді. 30-31 тамызда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Қар мен мұздықтардың еруі жалғасуда. 28 тамызда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. 29 тамызда түнде кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерін қалыптастыруға ықпал етпейді. 30-31 тамызда жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	